

Növény, állat, kő és fa... a Csoport

Tuu133 kiterjesztett alkotói együttműködés

Somogyi Laura, Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium, Budapest
Wolf Eszter, független alkotó

Absztrakt

A Tuu133 tagjai festőművészként, de a drámapedagógia moreno-i elméletét felhasználva valósítják meg művészeti projektjeiket. Dolgoztak már iskolai és múzeumi keretek között, a művészet iránt nyitott felnőttekkel, középiskolásokkal, nevelőotthonban élő lányokkal és HIV pozitív fiatalokkal is. Programjaik során a művészet által a résztvevők felfedezhetik egyéni belső és a csoport által létrehozható közös világukat, élményeiket pedig egy támogató közegben közös alkotás folyamán dolgozhatják fel.

Bemutakozás

A Tuu133 együttműködést festőművészként 2010 és 2013 között hoztuk létre a Magyar Képzőművészeti Egyetem doktori kutatásának részeként. A kezdeti célunk azóta is változatlan: addig szerteágazó művészeti tevékenységünket – a kollaboratív és az egyéni festési gyakorlatunkat, a közösségi részvételi művészeti tevékenységeinket, a tanítási projektjeinket és minden más folyamat-alapú művészeti kutatásunkat – összefogassuk. A művészeti-festészeti folyamatokat csoportban végezzük, már meglévő csoportokat vonunk be közös munkába vagy aktuális tematikával és időkerettel új csoportokat iniciálunk. Közösségi részvételi-művészeti munkáink sajátossága, hogy maradandó műalkotások jönnek létre, és ezek keresik helyüket, szerepüket a világban. Az elkészült művek hatása megalkotásuk után is megmarad, hiszen a közös alkotás szimbólumaként erős érzelmi töltetet kapnak, így a közösségi teremben történő bemutatásukat és megőrzésüket is fontosnak tartjuk.

A közösségi alkotói folyamatokat egyúttal kutatásként is kezeljük, amelynek eredménye/kimenetele nyitott, médiuma a kortárs képzőművészet. Foglalkozásaink módszertani készlete változatos, de minden esetben alapja a demokratikus és hierarchia mentes tér. Kiemelt eszközünk a pszichodráma-alapú drámajátékok alkalmazása képzőművészeti térben; a pszichodramatikus tér (színpad) és a vászonmező összekapcsolásával dolgozunk, ahol az egyes elemeknek sajátos, a csoport által meghatározott jelentése van.

Művészeti foglalkozásaink elméleti és módszertani alapját *Jacob Levy Morenó*nak, a pszichodráma megalkotójának megközelítése adja. Moreno véleménye szerint az emberi kapcsolatok ábrázolhatóak, mint egy térkép. Később bevezette forradalmi koncepcióját a lélektan világába, miszerint ami ábrázolható (megjeleníthető), az hozzáférhetővé is válik, illetve az emberiség együttműködéséhez nem elsősorban a kölcsönös megértésre van szükség. Moreno ugyanis bevezette a képekben való gondolkodást, és felismerte, hogy lehetetlen a másik nézőpontjába való tökéletes belehelyezkedés,

és annak elfogadása. A *morenoi* alapvetés szerint nincs általános, ezért organikusan demokratikus, elfogadó, toleráns és nyitott *rendszer*. Rendszerében használt egyik módszer a *Szerepcsere*, ami azon alapszik, hogy egy varázsütésre beállhatunk egymás helyére és ezáltal felcserélt nézőpontból tudjuk szemlélni az eseményeket. Az elnevezés félrevezető lehet, inkább a *helyzet-nézőpont-helycsere* megnevezést javasolnánk, ahol a 'hely' és a 'nézőpont' egyben világképet is jelöl, és egyúttal pozíciót és szerepet is meghatároz. Moreno szerint az embernek aktív szerepe van az együttműködés segítségével a másik félnek a saját (világ)képábrázolásában való meghívásában, de a folyamat kölcsönös segítségnyújtást is jelent. A 'világnézettérképek' létrehozásához ugyanis közösségre és együttműködésre van szükség az eddigi merev rendszerek flexibilissé alakításában. Moreno koncepcióját továbbfejlesztve rájöttünk, hogy minden művészeti alkotás olyan *szociogram* vagy térkép, amit az adott csoportban újraéleszthetünk, ezáltal hozzáférve a térkép jelei mögötti valós tartalmakhoz.

A moreno-i rendszer *kulturális konzerv* fogalmát is beemeltük foglalkozásainkba. A műalkotások tehát olyan kulturális konzervek, amelyek akkor tudják szerepüket betölteni, ha helyzetbe hozva azokat, inspirációvá válhatnak. Már pusztán szemlélésük is fontos, de hatásuk megsokszorozódik, ha a csoport új életet lehel beléjük, így idő- és térkapuként egy új dimenzió megnyitásának kulcsaiként funkcionálhatnak.

A kutatásunk során fény derült a térkép fogalomnak a szabad, közösségi megjelenítést, ábrázolást és hozzáférést korlátozó értelmezésére is. A térkép kifejezést használva ugyanis felidézi bennünk egy viszonyrendszer ábrázolását, aminek az alapja a *Mérés*, amely automatikusan behívja az *Etalon* fogalmát.

Az etalon jelentése és meghatározása nagyban függ a megközelítéstől: pszichológusi szempontból a pszichodráma alapú közösségi kutatásban a pszichopatológia rendszere által használt egészséges és beteg fogalmak jelölik ki a skála végpontjait, míg tanárként az ismeretek, a műveltség határozza meg az értékskálát, aminek mentén azonnal elkezdjük önkéntelenül formálni a megmutatkozó képet. Ehhez képest a művész szerep és hozzáállás bizonyult a kutatásban a legkevésbé előítéletesnek és determinálnak. Az esztétikai etalon

akaratlan használata – ami a művész nézőpont velejárója – korlátozza legkevésbé a kép szabad kibontakozását és áradását. Ennek köszönhetően csoportvezetőként elsődlegesen művészeti nézőpontból, képzőművészként tekintünk az általunk iniciált csoporthelyzetre és művészeti kísérletekre, valamint annak elsődleges alanyaira: saját magunkra (*Selbstversuch*). A művészeti szituációk számunkra is kihívást jelentenek, hiszen nagyfokú rugalmasságot igényel, hogy valóban támogató kísérők lehessünk a spontán alakuló helyzetekben, a

1. kép: Rajzolt dokumentáció, Dramatikus képélmény workshop a Pszichodráma konferencián, 2016, Wolf Eszter

2. kép: Dramatikus képélmény, múzeumpedagógiai foglalkozás, Ludwig Múzeum, 2016, Magyar Nikolett

résztevők igényeit és állapotát felmérve, arra reagálva kreatívan támogatni, vezetni, keretezni tudjuk a foglalkozásokat. Tapasztalataink szerint a rugalmas koncepció és az adminisztráció minimalizálása elősegíti a program gördülékenységet és a csoport közös szárnyalását, de az inspiráló helyzetek és különböző társadalmi rétegek megszólítása is hozzájárul a kutató kísérletezés eredményességéhez. Foglalkozásaink fő célja olyan helyzetek teremtése, ahol a résztvevők találkozhatnak saját teremtő energiájukkal és a médiumként szereplő műalkotásokon keresztül az azokban mindenki számára hozzáférhető és érthető kulturális tartalmakkal.

A módszerünk szempontjából teljesen semleges, hogy a résztvevők milyen társadalmi közegekből vagy korcsoportból érkeznek. A preferenciáik személyesek és mélyen emberek, ezzel a tudatosságukkal vesznek részt a foglalkozásokon. Csoportvezetési technikáinkban ráhangoló játékokkal és gyakorlatokkal a tagok társadalmi szerepeken és szociális determináltságokon túli és előtti identitását hívjuk elő, amellyel a műalkotások térbeli újra-kreációjában is dolgoznak. A játékok során egyszerre mindig egy résztvevő az alkotó-rendező: saját nézőpontja és értelmezési kerete

szerint jeleníti meg a képet, mi pedig játékmesterként segítjük az építkezésben. Az egymás játékaiban való kölcsönös támogató részvétel egy hozzáadott érték. Tapasztalataink szerint már önmagában a saját mélylélekkel való találkozás és az ebben a tudatállapotban való közösségi kapcsolódás élménye óvodás kor fölött bármilyen életkorban rendkívül ritkán megélt és szeretetteli felszabadító élményt jelent. A módszer megkerülhetetlen eszköze a kortárs képzőművészet, amelyet konkrét művészek, életművek, műalkotások bevonásával hozunk közelebb a résztvevőkhöz. Projektjeink során olyan társadalmi csoportokkal is dolgozunk, amelyek a kulturális és művészeti szcéna számára a társadalmi érzékenység révén láthatóak, de a csoport tagjai számára ezek a kulturális szolgáltatások limitált formában érhetők el.

Válogatás a Tuu133 programjaiból

Dramatikus képélmény – találkozás és játék idegenekkel, társadalmi szerepek nélkül, kortárs művészeti alkotások inspirációjára (2016-2017)

- változó résztvevők
- háromórás program
- múzeumi tér

Múzeumi környezetben tartottunk pszichodramatikus csoportjátékon alapuló foglalkozásokat Balázs Ambrus pszichológus részvételével, a Ludwig Múzeum gyűjteményes kiállításán szereplő művek felhasználásával. A kéthetente meghirdetett alkalmakon az előre kiválasztott két műtárgy (festmény, installáció, videómunka, fotó, szobor) szolgált a foglalkozások médiumaként. A program kezdetén ráhangoló helyzetgyakorlatokkal, beszélgető körökkel egy oldott, felszabadult bizalmi légkört alakítottunk ki, ami termékenyen hatott a kreatív teremtő erőre. Ez nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a résztvevők rendezőként tudják kialakítani a művek hatására a csoport testéből bennük inspirált képet. Ez a komplex és kompakt technika viszonylag kötött menetrendet és kereteket igényel, de egyúttal az egyéni szabadságot is szolgálják. A résztvevők egyöntetű pozitív élményeiről fontos információkkal szolgált a múzeum által kitöltetett visszajelző kérdőív, amivel szemben eleinte ellenérzésünk volt. Az általános visszajelzés szerint a program váratlan és nagyon kellemes meglepetésekkel volt tele: a résztvevők saját magukat is meglepték gondolataikkal, érzéseikkel, reakcióikkal. Újdonság és tanulságos tapasztalat volt a csoporttagoknak a műalkotásokkal kapcsolatos sokrétű értelmezés, illetve a komoly intézményben való szokatlan játékos-otthonos jelenlét felszabadító hatása, valamint annak élménye, hogy idegenekkel milyen bizalmasan és felszabadultan lehet kapcsolódni.

Roma napi kendő – Cselekvő befogadói attitűd (2017)

- korlátozó és hierarchikus környezet
- csoportépítés
- hetente ismétlődő foglalkozások

Az EMMI Rákospalotai Javítóintézete és Központi Speciális Gyermekeket otthonában vezettünk csoportfoglalkozásokat fél éves programunk keretében. A hetente ismétlődő foglalkozásokon egy

3. kép: Roma napi utikendő festés, EMMI Rákospalotai Javítóintézete és Központi Speciális Gyermekotthon, 2017, Somogyi Laura

4. kép: Roma napi utikendő festés, EMMI Rákospalotai Javítóintézete és Központi Speciális Gyermekotthon, 2017, Somogyi Laura

hatfős, fiatalkorú elitéltekből álló csoportnak tartottunk festést. Esetükben rajzi vagy művészeti előképzettségről nem beszélhetünk, de a festészet vagy a magas-kultúra szempontjából is teljesen intaktak voltak. Amit viszont hoztak magukkal, az a hit a festmény, a kép szimbolikus megjelenítő erejében. Az alapvető kérdés ebben az esetben itt az volt, hogy mit jelenthet egy ilyen közegben a művészeti program vagy foglalkozás. A legelterjedtebb alkalmazás a csoportépítés, illetve a kreatív foglalkozásoknak az agressziókezelésben való szerepe. Programunk különlegességét az adta, hogy a fiatalok sajátos, a kortárs művészettel kifejezetten kontrollált szituációban kerültek kapcsolatba. A programot záró, ünnepnek számító esemény volt az intézményben hagyománynak számító Roma napi akció, ahol a résztvevők saját szimbólumaikkal olajfestékekkel megalkotott képeikből közös alkotásként egy útikendőt hoztak létre.

Perspektivikus képélmény (2017)

- interdiszciplináris megközelítés
- iskolai környezet
- középiskolás korosztály

A valóságos, új (kortárs) művészet értelmezhetetlen anélkül a

5. kép: Perspektivikus képélmény, Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium, 2017, Somogyi Laura

tanulás nélkül, hogy maga az élmény az, ami létrejön, illetve a befogadás folyamata az, ami kommunikálható. Újszerű és aktuális kérdés, hogy a módszer milyen viszonyban van a tudományos diszciplínákkal. Annak ellenére, hogy drámapedagógiai módszereket

régóta használunk az oktatásban, ezek általában feladatorientáltak vagy kikerülnek a hagyományos tudományok eszköztárából a kreatív foglalkozások területére. A Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium ábrázoló geometria órája keretében nyílt lehetőség a próbára. A

Brunelleschi elvén alapuló perspektíva modellt alapul véve, ennek képét építettük fel a csoport résztvevőivel. Ennek köszönhetően pedig az elvont, spekulatív rendszer testközelbe került, befogadhatóvá és megismerhetővé vált; a megtapasztalt játéktér pedig további asszociációkat eredményez.

Vésett naplók – Nyitott műhely – Művészek az iskolákban, Demolab projekt keretében (2018/2019)

- innovatív, spontán és inherens kiemelt projekt
- mindennapi emlékek
- installáció és rizográf

A műhelyben a diákok az iskolai mindennapok sajátos emlékeinek, a padfirkáknak pontos dokumentálásával az „Utópia” jegyében egyfajta hidat építettek a gyorsan eltűnő múlt és a jövővárás között. A vizuális jegyzetkészítés játéka mellett egy kollektív festmény is készült. Végső formáját a nyári táborban nyerte el, aminek megalapozásához közös dramatikus képélmény játékokra invitáltuk a többi csoport résztvevőit. Így öltött testet a készülő installáció nagy közös élménye, a festményekből egy fantasztikus sátor installáció épült, míg a rizográf technikával képeslapok készültek, amelyeket a falusi postán fel is adtak az utolsó napon. A projekt leírása a Demolab oldalán: [Vésett napló – Demolab](#)

Transzatlantisz – 2020 Toronto

A kollektív képélmény módszer továbbdolgozott változatában a csoport a munka során egy új entitást is létrehoz, egy kollektív festményt. A Roma napi kollektív festészeti kísérlet alapján kaptuk a felkérést egy kéthetes workshop kidolgozására és megtartására Torontóban. A csoport transzgender, HIV pozitív, spanyol ajkú bevándorlókból, valamint a helyi LGBTQ közösségből jelentkező lakosokból állt össze. A csoportjátékok során az életkor, a szociális háttér jelentősége kismértékű, hiszen a módszer eleve a legmélyebb emberi identitásunkat mozgatja be, elemi emberi

6. kép: Vésett naplók – Demolab, Hollókő, 2018, Wolf Eszter

7. kép: A Transzatlantisz program résztvevő a közös festmény készítése közben Torontó, 2020, Wolf Eszter

megéléseinkre, az érzékszerveink által tapasztalt primer valóságélményeinkre alapoz. A programok során egy tiszta, megengedő közegre igyekszünk biztosítani, ahol a tér könnyedséggel, vidámsággal, elfogadással, szeretettel tölthető fel. Semmilyen témát nem kezelünk tabuként, sírunk – ha sírni kell –, és közben keverjük a színeket; a program sikerességéről pedig hiteles képet ad az elkészült közös kép.

A Roma napi kendőhöz hasonlóan itt is olajfestéket használtunk, ami médiumként kiváló transzfernek bizonyult. Az anyag a különböző lelki rétegeket folytatja össze az anyagi valóság szimbolikus szintjén. A lélek legbelső rétegének tekintett őslélek túl van a különböző társadalmi, nemi, faji, kulturális, nyelvi identitásokon, túl van az összes többi személyes perspektívánkon, amihez gyermekkorunk elmúltával már csak ritkán vagy keveset kapcsolódunk. Ennek a kapcsolódásnak megélése kivételes, ünnepi alkalom, és önmagában is terápiás hatású. A kollaboratív alkotási gyakorlatok keretében az előzetes játékokon átélt élményeinkre támaszkodva hozunk létre közösen egy nagyméretű olajfestményt. A lenvászon alapon készülő lenolajfestmény rétegeiben a pigmentek drágakő minőségben és energiában harmonizálnak, amit azért is tartunk fontosnak, hogy a foglalkozások során végzett szellemi és lelki munkánk kimeneteként létrehozott közös mű, méltó anyagi minőségben fejeződjön is ki.

Az elmúlt években folytatott kulturális kísérleteink és kutatásaink tapasztalataira mára egyre több területről kíváncsiak, konkrét gyakorlati hasznosításukra megérett az idő. Foglalkozásaink programját a ráhangoló gyakorlatoktól, a pszichodramatikus játékokon keresztül, a kollektív festésig, olyan szellemi és spirituális koncepciókra építettük, amelyek integratívan tekintenek individuális növényi, állati, kő, fa és a többi, elemi természeti aspektusainkra. Ezáltal a földi élet természetes,

lűktető-áramló-átalakuló perspektívájának részeként tapasztalhatjuk meg egyéni mivoltunkat és küldetésünket. Speciális önismereti belátást nyerhetünk lelkünk legmélyebb ősrétegeibe. Olyan erőforrásunkhoz csatlakozhatunk így, ami későbbi sokoldalú adaptív működésünknek stabil alapja lehet. Megértjük egyéni preferenciáink célját és értelmét, valamint fontosságát: a nagy egész részeként különbségeink a diverzitás gazdagító hatását példázzák, és különleges üzenetet hordoznak. Megtanulunk egymással különbözőségeinken keresztül kapcsolódni – tisztelettel, harmóniában.

8. kép: Tuu133 – A Képző és Iparművészeti Szakgimnázium tanulói csoportja alkotás közben megpihen, 2017, Wolf Eszter